

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO PAPILDYMO
147³ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-4099 IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO
487 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-4100**

2020 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2019 m. lapkričio 13 d. sprendimo Nr. SV-S-1459 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 7 ir 8 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Nepritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso papildymo 147³ straipsniu įstatymo projektui Nr. XIIP-4099 (toliau – BK projektas) ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 487 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektui Nr. XIIP-4100 (toliau – ANK projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) dėl šių priežasčių:

1. Įstatymų projektų teikiamais pakeitimais siūloma kriminalizuoti atlygintinį naudojimąsi asmens seksualinėmis paslaugomis, kartu panaikinant administracinę atsakomybę ne tik už atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis, bet ir už vertimąsi prostitucija. Įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodoma, kad tokie reglamentavimo pokyčiai yra būtini, siekiant sumažinti prostitucijai išnaudojamų asmenų skaičių ir prostitucijos paklausą. Siekiant pagrįsti valstybės baudžiamosios politikos griežtinimo poreikį, aiškinamajame rašte iš esmės kalbama apie prekybą žmonėmis, prostitucijos vergovę bei asmenų išnaudojimą prostitucijai panaudojant prieš juos fizinę, seksualinę ar kitokio pobūdžio prievartą. Tačiau, nepaisant aiškinamajame rašte išdėstytų argumentų, siūlomi Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) pakeitimai nėra tiesiogiai susiję su asmens išnaudojimu prostitucijai, seksualine prievarta ar kitais prievartinio pobūdžio veiksmais. BK projektu siūloma kriminalizuoti atlygintinį naudojimąsi savanoriškai teikiamomis seksualinėmis paslaugomis, t. y. siūloma nauja baudžiamojo įstatymo norma nėra susijusi su aiškinamajame rašte išdėstytais argumentais, kuriais grindžiamas naujos nusikalstamos veikos kriminalizavimo poreikis.

2. Aiškinamajame rašte akcentuojama Jungtinių Tautų konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, pagal kurią valstybės privalo imtis visų reikiamų priemonių, kad būtų nutraukta prekyba moterimis ir į prostituciją įtrauktų moterų išnaudojimas, taip pat atitinkamos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatos, kurios, Įstatymų projektų rengėjų vertinimu, yra svarbios atlygintinio naudojimosi asmens savanoriškai teikiamomis seksualinėmis paslaugomis kriminalizavimui. Pirma, nurodytuose tarptautiniuose dokumentuose akcentuojama būtinybė kovoti su prekyba žmonėmis, prostitucijos paslaugas teikiančių moterų kankinimu, išnaudojimu priverstiniam darbui bei su kitokiais prievartinio pobūdžio veiksmais. Su BK projektu siūlomu atlygintinio naudojimosi asmens savanoriškai teikiamomis seksualinėmis paslaugomis kriminalizavimu nurodyti tarptautiniai dokumentai neturi tiesioginių sąsajų, kadangi juose kalbama apie tokias nusikalstamas veikas kaip pelnymas iš kito asmens prostitucijos (BK 307 straipsnis), asmens įtraukimas į prostituciją (BK 308 straipsnis), prekybą žmonėmis, įskaitant atvejus turint tikslą išnaudoti prostitucijai (BK 147, 157 straipsniai), asmens išnaudojimas priverstiniam darbui ar

paslaugoms teikti (BK 147¹ straipsnis) ir pan. Antra, atlikti naujausi tarptautiniai moksliniai tyrimai rodo, kad įstatymų pakeitimai, susiję tik su seksualinių paslaugų pirkimo kriminalizavimu, užsienio šalyse neturėjo įtakos seksualinių paslaugų pirkimo paklausos ar prekybos žmonėmis dėl seksualinio išnaudojimo mažėjimui.

Šiuo metu galiojantis BK 147² straipsnis jau numato baudžiamąją atsakomybę už bet kokį naudojimąsi (atlygintinį ar neatlygintinį) asmens teikiamomis seksualinėmis paslaugomis, kai asmuo tokias seksualines paslaugas teikia dėl to, kad prieš jį išnaudojimo tikslais buvo panaudotas fizinis smurtas, grasinimai, apgaulė arba kiti prievartinio pobūdžio veiksmai. Ypatinga teisinė apsauga aptariamam aspektui taikoma nepilnamečiams. BK 151¹ straipsnio 2 dalyje įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už lytinės aistros tenkinimą su nepilnamečiu asmeniu pasiūlant, pažadant suteikti ar suteikiant pastarajam už tai pinigų ar kitokios formos atlygį, t. y. už atlygintinį naudojimąsi nepilnamečio asmens savanoriškai teikiamomis seksualinėmis paslaugomis. Už tokį nusikaltimą baudžiamasis įstatymas numato itin griežtą laisvės atėmimo iki penkerių metų bausmę, o tai papildomai apsaugo nepilnamečius asmenis nuo bet kokio atlygintinio naudojimosi jų teikiamomis seksualinėmis paslaugomis arba nuo nepilnamečių išnaudojimo prostitucijai. Dėl šių priežasčių galiojančios baudžiamosios įstatymo normos yra tinkamai suderintos su tarptautiniais ir Europos Sąjungos (pavyzdžiui, 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR) teisės aktais, kiek tai susiję su baudžiamosios atsakomybės numatymu už naudojimąsi asmens teikiamomis seksualinėmis paslaugomis, jeigu prieš tokį asmenį buvo panaudoti bet kokio pobūdžio prievartiniai veiksmai (nepilnamečių asmenų atveju – net ir nesant jokios prievartos).

3. Naudojantis prostitucijos paslaugomis yra pažeidžiami svarbūs teisiniai gėriai: visuomenės dorovės normos, viešoji tvarka, tačiau atlygintinis naudojimas savanoriškai teikiamomis prostitucijos paslaugomis objektyviai negali būti vertinamas kaip toks pavojingas veikimas, kurio teisinė apsauga būtų įmanoma tik kraštutinėmis baudžiamosios teisės priemonėmis. Kriminalizavus atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis, kurios teikiamos savanoriškai, t. y. kurios nėra susijusios su bet kokia rūšies prievartos panaudojimu, atsakomybės taikymas už šio pobūdžio veiksmus taptų neadekvatus padarytų veiksmų pavojingumui. Be to, siūlomas teisinis reguliavimas būtų neefektyvus tiek dėl galimybių naudoti procesines prievartos priemones tiriant baudžiamuosius nusižengimus nebuvimo, tiek dėl papildomos grėsmės seksualines paslaugas teikiantiems asmenims, nes iš esmės jie taptų vieninteliais liudytojais ikiteisminiame tyrime. Šiuo metu numatyta administracinė atsakomybė už atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis, kurios teikiamos savanoriškai ir nėra susijusios su prievartinio pobūdžio veiksmiais, iš esmės atitinka tokios veikos pavojingumo pobūdį, vertintina kaip pakankama, siekiant efektyviai nubausti kaltus asmenis, todėl nėra pagrindo dar labiau griežtinti teisinę atsakomybę už šiuos veiksmus. Siūlomo reglamentavimo kontekste itin svarbi ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrina, kurioje ne kartą akcentuota, kad siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms ne visada tikslinga atitinkamas veikas pripažinti nusikaltimais ir taikyti už jas pačias griežčiausias priemones – kriminalines bausmes; kiekvieną kartą, kai reikia spręsti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu priemonėmis, *inter alia*, administracinėmis sankcijomis (Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d., 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimai), t. y. apibrėžiamas baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės (*ultima ratio*) principo turinys. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje (pavyzdžiui, 2009 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-396/2009, 2013 m. gruodžio 5 d. nutartis byloje Nr. 2A-7-9/2013 ir pan.) taip pat nuosekliai laikomasi esminės nuostatos, kad baudžiamajame įstatyme nurodytos valstybės prievartos priemonės nėra prevencinio pobūdžio ir laikytinos kraštutinėmis priemonėmis (*ultima ratio*), o baudžiamoji teisė ir baudžiamoji atsakomybė nėra skirtos problemoms, kurių priežasčių šalinimas yra kitų politikos sričių – ne baudžiamosios politikos objektas, spręsti. Kartu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje pažymima, kad,

nustatant baudžiamumą už veikas, turi būti griežtai laikomasi racionalumo ir proporcingumo principų reikalavimų, kurie laikomi *ultima ratio* principo konstituciniu pagrindu, reikalaujančiu, kad baudžiamųjų priemonių intervencija į žmogaus teises šiuo aspektu būtų minimali. Atsižvelgiant į tai, teikiami pakeitimai nėra suderinti su baudžiamosios represijos kaip kraštutinės priemonės (*ultima ratio*) ir proporcingumo principų reikalavimais.

4. Siekiant nustatyti baudžiamąją atsakomybę už tam tikrus veiksmus ar neveikimą, būtina įvertinti ne tik siūlomos kriminalizuoti veikos pavojingumą ar tai, kad konkretaus teisinio gėrio negalima apginti kitomis teisinėmis priemonėmis, t. y. nesinaudojant baudžiamąja teise kaip *ultima ratio* priemone, bet ir tokios veikos paplitimo mastą visuomenėje. Statistiniai duomenys rodo, kad už atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis baustų asmenų skaičius yra labai nedidelis: 2017 m. – 19, 2018 m. – 22, 2019 m. sausio 1 d. – spalio 1 d. duomenimis – 16. Dar mažesni pakartotinumų rodikliai, susiję su atlygintiniu naudojimu prostitucijos paslaugomis: 2017 m. tokių asmenų nebuvo, 2018 m. nubausti 6, o 2019 m. sausio 1 d. – spalio 1 d. – 1 asmuo. Taigi statistiniai duomenys rodo, kad siūlymas papildyti BK 147³ straipsniu neatitinka ir veikos paplitimo masto kriterijaus kaip vieno iš esminių siekiant tam tikrą gėrį saugoti baudžiamuoju įstatymu. Šiuo aspektu tikslinga, sprendžiant atlygintinio naudojimosi prostitucijos paslaugomis problemą, būtų efektyviau išnaudoti jau šiuo metu galiojančias teises priemones: dažniau inicijuoti administracinių nusižengimų tyrimus, rengti patikrinimo akcijas, taip pat, esant poreikiui, svarstyti galimybę griežtinti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse (toliau – ANK) numatytas sankcijas asmenims, kurie naudoja prostitucijos paslaugomis.

5. Šiuo metu pagal ANK 487 straipsnį tiek už vertimąsi prostitucija, tiek už atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis numatyta administracinė atsakomybė. Įstatymų projektais siūloma atsisakyti administracinės atsakomybės ir už vertimąsi prostitucija, ir už atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis, o baudžiamąją atsakomybę numatyti tik už atlygintinį naudojimąsi asmens seksualinėmis paslaugomis. Tai reiškia, kad už vertimąsi prostitucija, panaikinus administracinę atsakomybę, apskritai nebūtų taikoma jokia teisinė atsakomybė, t. y. nebūtų jokio teisinio pagrindo laikyti šią veiklą neteisėta, tačiau kartu prostitucijos paslaugų teikimas nebūtų ir teisiškai sureguliuota (įteisinta) veikla. Taip Įstatymų projektais sukuriamas teisinio reguliavimo esminis prieštaravimas, kai tam tikri veiksmai (vertimasis prostitucija) nebūtų draudžiami, bet ir nebūtų legalizuoti. Be to, siūlomas teisinis reguliavimas neatitinka pagrindinių Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnyje įtvirtintų teisėkūros principų, iš kurių vienas – aiškumo, reiškiantis, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, suprantamas ir nedviprasmiškas. Kartu būtų paneigta visuomenėje nusistovėjusių vertybių sistema, pagal kurią prostitucija iki šiol buvo traktuojama kaip veikla, kuri pažeidžia visuotinai priimtinas dorovės normas ir yra netoleruotina visuomenėje, t. y. taptų neaišku, ar dorovė kaip viena iš pamatinių visuomenės vertybių vis dar yra ginama ir saugoma įstatymo. Įsigaliojus Įstatymų projektams, visuomenė susidarytų klaidingą požiūrį, kad prostitucija pripažįstama legalia ir visuotinai priimtina elgesio norma, o tai sukeltų visiškai priešingas pasekmes nei tos, kurių siekiama administracinės atsakomybės už vertimąsi prostitucija panaikinimu.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras

Dokumentų valdymo skyriaus
vyriausioji specialistė

Vilmantė Sinkevičienė

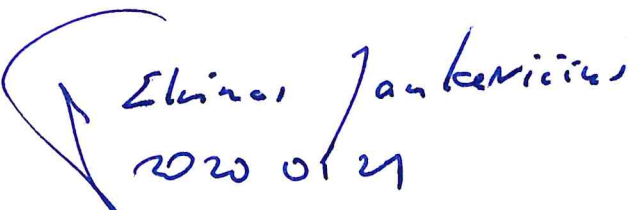
2020-01-21

Baudžiamosios justicijos
grupės vadovė

Simona Mesonienė

2020-01-21

2020 01 21